

บทที่ 2

ปรัชญาบรรณกรรม

ความหมายและคุณค่าของสารนิเทศ

สารนิเทศ ตรงกับคำว่า Information เป็นคำที่มีผู้ให้คำจำกัดความและความหมายไว้มาก ซึ่งคล้ายคลึงกัน ดังคำจำกัดความบางส่วนที่รวบรวมมาดังนี้

สมาคมห้องสมุดอเมริกัน (American Library Association, 1983 : 117) ได้ให้นิยามของสารนิเทศว่า คือ ความคิด ข้อเท็จจริง ซึ่งมีการสื่อสาร บันทึก และตีพิมพ์ไว้ในรูปแบบต่าง ๆ (Young, 1983)

Prythrech (1987) ได้ให้ความหมายไว้ว่า สารนิเทศ คือ ข่าวสาร ข้อมูล ที่ได้รับการบันทึกบนกระดาษหรือวัสดุอื่น ๆ และใช้ประโยชน์เพื่อการสื่อสาร

แม้นมาส ชวลิต (2528 : 5-15) ได้ให้ความหมายว่า สารนิเทศ คือ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ซึ่งมีผู้ทำให้เกิดขึ้น รวบรวม เก็บไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น ใ้คำพูด ภาพเขียน ทั้งที่มองเห็นด้วยตาเปล่า และที่ต้องใช้เครื่องแสดง เพื่อส่งต่อไปหรือกระจายออกไปสู่ผู้ที่ต้องการใช้

ประกาวดี สืบสนธิ (2530 : 25) กล่าวว่า สารนิเทศ คือ ข้อเท็จจริง เหตุการณ์ที่ผ่านกระบวนการประมวลผล และมีผู้ถ่ายทอดบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ เช่น หนังสือ วารสาร หนังสือพิมพ์ รายงาน โสตทัศนวัสดุ เทป คอมพิวเตอร์ ตลอดจนถ่ายทอดในรูปแบบอื่นๆ เช่น คำพูดโดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อเผยแพร่ให้ผู้รับสารนิเทศได้ทราบ

จากความหมายของ คำ สารนิเทศ ซึ่งมีผู้อธิบายไว้เหล่านี้ จึงสรุปได้ว่า สารนิเทศ คือ ความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ที่เป็นทั้งความคิด หรือข้อเท็จจริง ที่มีบันทึกไว้ในรูปแบบต่างๆ ทั้งสิ่งตีพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ เพื่อสื่อสารหรือเผยแพร่ไปยังผู้ที่ต้องการใช้สารนิเทศ สังคมโลกปัจจุบันความรู้ ข้อมูล ข่าวสารมีอยู่อย่างมากมาย และคนในสังคมมีความต้องการและจำเป็นที่จะต้องใช้สารนิเทศในลักษณะต่างๆเหล่านี้ ในการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพและการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ทรัพยากรสารนิเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง ดังความคิดเห็นของนักวิชาที่ได้กล่าวถึงสารนิเทศไว้ดังนี้

ในด้านความสำคัญของสารนิเทศ ซึ่งมีผู้อธิบายไว้หลายท่าน ผู้วิจัยได้รวบรวมไว้บางส่วน ดังนี้

เปล่งศรี อิงคินันท์ (2534: 22) กล่าวว่า สารนิเทศมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของคนเรามากขึ้น อาจจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ โดยเฉพาะสำหรับผู้ที่อยู่ในแวดวงการศึกษา ธุรกิจ อุตสาหกรรม และการบริการ เพราะเป็นทรัพยากรที่ทำให้เกิดพลัง ความได้เปรียบ และความมั่นใจในการตัดสินใจเพื่อดำเนินการ หรือเพื่อการต่อรองในเรื่องต่าง ๆ

ประภาวดี สืบสนธิ (2532 : หน้าคำนำ) อธิบายว่า ความสำคัญของสารนิเทศหรือความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร เป็นทรัพยากรที่สำคัญอย่างหนึ่งสำหรับการพัฒนาไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรมนุษย์ นอกจากนี้สารนิเทศยังมีประโยชน์นานับประการ นับแต่ช่วยลดความอยากคลายความสงสัย จนถึงช่วยแก้ปัญหา วางแผน และตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง สารนิเทศจึงช่วยพัฒนาบุคคล ช่วยการปฏิบัติงาน ช่วยในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีผลต่อการพัฒนาโดยรวม สารนิเทศที่ถูกต้องมีความเชื่อถือได้และเหมาะแก่ความสามารถของผู้ใช้ในการนำไปใช้งาน จึงมีความจำเป็นสำหรับผู้อยู่ในสังคมปัจจุบัน

พจน์ สะเพียรชัย (2534 : 10) แสดงความเห็นว่ สารนิเทศมีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์เปรียบได้กับเส้นโลหิตและลมหายใจของมนุษย์ในอนาคต และทวีความสำคัญขึ้นเรื่อย ๆ ความก้าวหน้าของระบบจัดการสารนิเทศในปัจจุบันก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์สาขาต่าง ๆ และเทคโนโลยีความรู้ทางเทคโนโลยี การสื่อสารหรือโทรคมนาคม ผสมกับระบบคอมพิวเตอร์สมัยใหม่ช่วยให้การสื่อสาร และการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง เช่น ในการตัดสินใจ การแก้ปัญหาที่ยุ่งยาก และการปรับปรุงกิจกรรมการงานต่าง ๆ อย่างรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ

จากความคิดเห็นต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ สรุปได้ว่า สารนิเทศมีความสำคัญ และมีคุณค่าสำหรับมนุษย์ในสังคมปัจจุบันอย่างยิ่ง ทั้งในวงการการศึกษา ธุรกิจ อุตสาหกรรม และการบริการ ซึ่งสามารถจะนำสารนิเทศต่าง ๆ ไปใช้ให้เกิดประโยชน์ ทั้งต่อตนเองและสังคมส่วนรวม ในการดำเนินงาน และการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น

แหล่งสารนิเทศ

ด้วยความจำเป็นของคนในสังคมปัจจุบันที่ต้องแสวงหาสารนิเทศ เพื่อเป็นพลังในการดำเนินงานหรือการดำรงชีวิต การตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง ตลอดจนสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วยดี สิ่งที่สำคัญและจำเป็นยิ่งในการแสวงหาสารนิเทศ คือ การได้รับสารนิเทศที่มีคุณค่าและตรงกับความต้องการ แหล่งสารนิเทศซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญให้บุคคลสามารถได้รับสารนิเทศ จึงเป็นสิ่งที่ทั้งผู้ใช้และผู้ให้บริการสารนิเทศต้องสนใจ เพื่อรู้จักแหล่งและบริการสารนิเทศที่จะใช้ประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม

แหล่งสารสนเทศ หมายถึง สถานที่ที่เป็นแหล่งกำเนิดสารสนเทศ แหล่งที่รวบรวมสารสนเทศ หรือทั้งสองอย่างรวมกัน (ประภาวดี สืบสนธิ, 2530 : 206-207) แหล่งสารสนเทศเป็นที่กำเนิดหรือ รวบรวมสารสนเทศที่เป็นทั้งความรู้ ความคิดและประสบการณ์ซึ่งผู้ต้องการสารสนเทศสามารถแสวงหา สารสนเทศ เนื่องจากมีแหล่งสารสนเทศจำนวนมากและมีความหลากหลายในด้านต่างๆ จึงมีการจำแนก ประเภทแหล่งสารสนเทศได้หลายวิธี เช่น การจำแนกตามลักษณะสารสนเทศ ได้แก่

แหล่งสารสนเทศเป็นทางการ และแหล่งสารสนเทศไม่เป็นทางการ การจำแนกตามที่มา ของสารสนเทศ ได้แก่ แหล่งสารสนเทศบุคคล สถาบัน และสื่อมวลชน การจำแนกวิธีต่าง ๆ ดังกล่าวนี้มี ผู้จำแนกไว้ดังนี้

การจำแนกแหล่งสารสนเทศตามลักษณะของสารสนเทศมีการจำแนก 2 แบบ เป็นแหล่ง สารสนเทศทางการ และแหล่งสารสนเทศไม่เป็นทางการ ตามแนวคิดของ Ford และ Grogan ซึ่งมี ประเภทของแหล่งสารสนเทศแตกต่างกัน ดังนี้

Ford (1973 : 85) จำแนกแหล่งสารสนเทศเป็น

1. แหล่งสารสนเทศทางการ ได้แก่ หนังสือ วารสาร รายงานวิจัย สไลด์ เทป และ วัสดุ บันทึกละเอียด
2. แหล่งสารสนเทศไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปราย/การประชุมร่วมกับเพื่อนร่วมงาน และ การติดต่อทางจดหมาย

Grogan (1982 : 73) จำแนกแหล่งสารสนเทศเป็น

1. แหล่งสารสนเทศทางการ เช่น หน่วยงานรัฐบาล องค์การวิจัย มหาวิทยาลัยและ วิทยาลัย
2. แหล่งสารสนเทศไม่เป็นทางการ เช่น การอภิปรายกับเพื่อนร่วมงาน และการประชุม สัมมนาร่วมกับ ผู้ร่วมงาน/ผู้อื่น

การจำแนกสารสนเทศตามที่มาของสารสนเทศ มีลักษณะดังที่ Chen and Hernon (1982 : 52-53) ซึ่งศึกษาความต้องการสารสนเทศของประชาชนในนิวยอร์กแลนด์ และจัดกลุ่มแหล่ง สารสนเทศออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. บุคคล ได้แก่ ความคิดและประสบการณ์ของตนเอง เพื่อน เพื่อนบ้าน เพื่อนร่วมงาน และญาติ
  2. สถาบัน ได้แก่ คนที่ทำงานในร้านค้า บริษัท หรือวงธุรกิจ บุคคลในวิชาชีพ ผู้นำศาสนา เจ้าหน้าที่ของรัฐ โรงเรียน ห้องสมุด หน่วยงานสาธารณสุข หรือหน่วยงานบริการสังคม
  3. สื่อ ได้แก่ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร หนังสือ โทรทัศน์ วิทยุ สมุดโทรศัพท์ สื่อรูปแบบอื่น ๆ
- นอกจากนี้ยังอาจจำแนกแบบอื่นๆ ตามความเหมาะสมกับเนื้อหาที่ศึกษาหรือกล่าวถึง เช่น ใน งานวิจัยนี้ ศึกษาเกี่ยวกับการแสวงหาสารสนเทศของนักเรียน จึงจำแนกออกเป็นแหล่งสารสนเทศภายใน โรงเรียน และแหล่งสารสนเทศภายนอกโรงเรียน เป็นต้น

แหล่งสารนิเทศของนักเรียน

แหล่งสารนิเทศของนักเรียน หมายถึงแหล่งที่นักเรียนใช้แสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสารเพื่อสนองความต้องการของนักเรียนแต่ละคน แหล่งสารนิเทศของนักเรียนอาจเป็นแหล่งสารนิเทศภายในโรงเรียน แหล่งสารนิเทศภายนอกโรงเรียน มีผู้ศึกษาการใช้สารนิเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า ใช้แหล่งสารนิเทศทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน ดังผลการวิจัยต่อไปนี้

ผลการวิจัยที่ พบว่า นักเรียนใช้แหล่งสารนิเทศทั้งภายในโรงเรียนและที่อื่นๆ มี 3 เรื่อง ได้แก่

Mancall (1979 : 69) ได้ศึกษาการใช้แหล่งความรู้ของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในโครงการเรียนรู้ด้วยตนเอง ผลการวิจัยมีสาระสำคัญบางประการคือ นักเรียนสามารถค้นสารนิเทศได้จากห้องสมุดหลายประเภท นักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าห้องสมุดเป็นสถานที่ให้ความช่วยเหลือได้

Kuhthau (1988 : 419) ได้ศึกษา กระบวนการรับรู้และการแสวงหาสารนิเทศในห้องสมุด ผลการศึกษา พบว่า พฤติกรรมการค้นคว้าของนักเรียนมีความแตกต่างกัน นักเรียนเลือกหัวข้อจากการแนะนำของอาจารย์และใช้ห้องสมุดมากกว่า 2 แห่งในการแสวงหาสารนิเทศ ประเภทของสารนิเทศที่ใช้ ได้แก่ หนังสืออ้างอิง สิ่งพิมพ์ต่อเนื่อง บรรณานุกรมท้ายเล่ม นอกจากนี้นักเรียนยังใช้โทรทัศน์เป็นแหล่งสารนิเทศอีกแหล่งหนึ่ง นอกเหนือจากอาจารย์และการสนทนากับบุคคลอื่น ๆ

มาลิน ภัทรภรณ์ (2523 : 19) ได้กล่าวถึง บทบาทของห้องสมุดในการพัฒนาเยาวชนว่าการศึกษาคือหัวใจสำคัญอย่างหนึ่งของการพัฒนาประเทศ ห้องสมุดเป็นแหล่งวิชาการที่สำคัญ การศึกษาเข้ามามีบทบาทต่อการเรียนการสอน เพื่อให้การศึกษาเป็นไปตามจุดมุ่งหมาย นักการศึกษาต่างเห็นพ้องต้องกันว่าการศึกษาไม่ควรจำเป็นต้องเรียนรู้ในห้องเรียนแต่เพียงอย่างเดียว ควรให้นักเรียนไปเรียนเอง อ่านเอง และค้นคว้าด้วยตนเองในห้องสมุดด้วย

ผลการวิจัยนี้กล่าวถึง ผลของการใช้แหล่งสารนิเทศในโรงเรียนของนักเรียน

Ruth A. Devies (1979 :260) ได้กล่าวถึง ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีความสำคัญต่อการเรียนการสอน เป็นแหล่งสำคัญแหล่งแรกที่จะช่วยพัฒนาเยาวชนในทุกด้าน และมีบทบาทสำคัญในการวางรากฐานให้นักเรียนเป็นผู้รักการเรียนรู้และสนใจเรียนรู้ตลอดชีวิต

ประยูร แสนพล (2528 :39) ได้กล่าวว่า ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นแหล่งส่งเสริมการเรียนการสอน ทำให้นักเรียนรู้จักใช้ประโยชน์ในการอ่านจากห้องสมุด และนำไปใช้ปรับปรุงตนเอง

1. แหล่งสารสนเทศภายในโรงเรียน

แหล่งสารสนเทศที่นักเรียนแสวงหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร และศึกษาค้นคว้าภายในโรงเรียน มีหลายแห่งซึ่งจัดวัสดุสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ การศึกษาค้นคว้า และส่งเสริมนิสัยรักการอ่านของนักเรียน คือ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดหมวดวิชา ห้องแนะแนว และมุมหนังสือ

1.1 ห้องสมุดโรงเรียน

ห้องสมุดโรงเรียนเป็นห้องปฏิบัติการในโรงเรียนที่มีทรัพยากรทั้งในด้านหนังสือสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และสื่อทัศนวัสดุ ที่จัดทำไว้สำหรับหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียนเพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล (สุทธิลักษณ์ อำพันวงศ์, 2524 : 54) นอกจากนี้ห้องสมุดโรงเรียนยังเป็นสถาบันที่ผู้บริหารโรงเรียนจัดขึ้นเป็นแหล่งรวมทรัพยากรเพื่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษาซึ่งมีวัสดุสิ่งพิมพ์และไม่ตีพิมพ์ มีครูบรรณารักษ์เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารงาน สำหรับให้อาจารย์ และนักเรียนได้มีโอกาสเข้าถึงทรัพยากรทางการเรียนการสอนทุกชนิดได้รวดเร็ว (เฉลียว พันธุ์สีดา, 2532 : 14)

เพ็ญแข พุ่มศิริ (2531) ได้ศึกษา การใช้ทรัพยากรห้องสมุดของนักเรียนในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัย พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึง มัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนใหญ่มีความเห็นว่าห้องสมุดโรงเรียน มีความสำคัญต่อการศึกษามาก นักเรียนส่วนใหญ่จึงเข้าใช้ห้องสมุดสัปดาห์ละหลายครั้ง โดยมีวัตถุประสงค์เพื่ออ่านหนังสือ มากเป็นอันดับหนึ่ง รองลงมาเพื่อค้นคว้าเรื่องที่ต้องการจากหนังสือและสิ่งพิมพ์อื่น ๆ

ห้องสมุดโรงเรียนจึงเป็นสถานที่ สำคัญสำหรับศึกษาค้นคว้าหาความรู้ ของบุคคลภายในโรงเรียน นับตั้งแต่ผู้บริหาร ครู นักเรียน ตลอดจนที่สามารถสนับสนุนส่งเสริมการเรียนการสอนในโรงเรียนให้เกิดผลดียิ่งขึ้น (กรมวิชาการ ,2533 : 21) ในการบริหารงานห้องสมุดมีความจำเป็นต้องมีวัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมกับหลักสูตรและมีจำนวนเพียงพอกับผู้ใช้ งานบริการของห้องสมุดจำเป็นต้องสนับสนุนการเรียนการสอนของนักเรียนและส่งเสริมการอ่านให้นักเรียนได้ใช้ห้องสมุดอย่างกว้างขวาง (ศุภมาส ณ ถลาง ,2533 : 3) จึงมีการกำหนดมาตรฐานของห้องสมุดโรงเรียนเพื่อใช้เป็นเกณฑ์ในการดำเนินงานอันเป็นการยกระดับห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาให้มีมาตรฐานสูงขึ้นทั้งคุณภาพและปริมาณ (สมาคมห้องสมุดแห่งประเทศไทย, 2533 : 26)

การจัดห้องสมุดของโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดใหญ่พิเศษ ซึ่งเป็นแหล่งค้นคว้าที่สำคัญในโรงเรียนมีการดำเนินงานและทรัพยากรสารสนเทศ (กรมสามัญศึกษา, 2539 : 5-9) ดังนี้

อาคารสถานที่ อาจเป็นอาคารเอกเทศหรือเป็นส่วนหนึ่งของอาคาร เป็นจุดศูนย์กลางที่อาจารย์ และนักเรียนมาใช้สะดวก หรือไม่เกินชั้น 2 ห่างไกลจากเสียงรบกวน มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ควรมีขนาด 6 ห้องเรียนขึ้นไป หรือ ประมาณ 378 ตารางเมตร

บุคลากร มีครูบรรณารักษ์ 1 คน และผู้ช่วยครูบรรณารักษ์ หรือ เจ้าหน้าที่ หรือครูช่วยงานห้องสมุด 1 คน และนอกจากนี้ยังมีนักเรียนช่วยงานห้องสมุด 50 คน และห้องสมุดควรมีคณะกรรมการห้องสมุดที่กำหนดนโยบายและวางแผนการดำเนินงานห้องสมุด ซึ่งประกอบด้วยผู้บริหารผู้ช่วยผู้บริหารที่รับผิดชอบงานห้องสมุด หัวหน้าหมวดโดยมีครูบรรณารักษ์เป็นกรรมการและเลขานุการ เป็นต้น

งบประมาณ ได้จากเงินบำรุงการศึกษา เงินงบประมาณอื่นๆ เงินบริจาค และเงินอื่นๆ ซึ่งจะใช้ในการจัดซื้อวัสดุสิ่งพิมพ์ ได้แก่ หนังสือ วารสาร เป็นส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 75 ของงบประมาณที่ได้รับ นอกจากนั้นจะใช้เป็นค่าซ่อมหนังสือ และการจัดซื้อวัสดุ-ครุภัณฑ์อื่น ๆ งบประมาณที่ได้รับโดยเฉลี่ยต่อนักเรียน 1 คน ประมาณ 100 - 150 บาท (โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย, 2536)

ครุภัณฑ์ ที่จำเป็นสำหรับห้องสมุด ได้แก่ ตู้บัตรรายการ ขนาด 60 ลิ้นชัก 1 ตู้ เคา์นเตอร์รับ-จ่าย แก้อื้อสำหรับรับจ่าย โต๊ะทำงานบรรณารักษ์ โต๊ะอ่านหนังสือขนาด 4 คน และ 6 คน แก้อื้อสำหรับโต๊ะอ่านหนังสือ จำนวนร้อยละ 10 ของนักเรียนทั้งหมด ชั้นวางหนังสือ 2 ประเภท คือ ชั้นสูงและชั้นเตี้ย ชั้นวารสาร ชั้นวางสิ่งของก่อนเข้าห้องสมุด ที่วางหนังสือพิมพ์ ตู้เหล็กเก็บเอกสารที่เป็นวิทยหนังสือ รถเข็น ป้ายสำหรับนิทรรศการ อุปกรณ์ซ่อมหนังสือ วิทยุเครื่องเล่นเทปเสียง พร้อมหูฟัง โทรทัศน์ เครื่องเล่นวีดิทัศน์ เครื่องฉายภาพนิ่ง เครื่องคอมพิวเตอร์ และมัลติมีเดีย

ทรัพยากรสารสนเทศ

ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายจำเป็นต้องจัดหาทรัพยากรสารสนเทศเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน และใช้ในการศึกษาค้นคว้าของนักเรียนโดยให้มีเนื้อหาตรงตามหลักสูตร และมีจำนวนเพียงพอแก่การค้นคว้าของนักเรียน (กรมสามัญศึกษา, 2539 : 16-19) ดังนี้

วัสดุตีพิมพ์

หนังสือ คือบันทึกความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของมนุษย์แบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ ได้แก่ หนังสือสารคดี และหนังสือบันเทิงคดี ห้องสมุดโรงเรียนควรมีหนังสืออย่างน้อย 10 เล่มต่อนักเรียน 1 คน โดยมีหนังสือประเภทต่าง ๆ ดังนี้ หนังสืออ้างอิง ร้อยละ 20 หนังสือสารคดีและหนังสือสำหรับครู ร้อยละ 70 หนังสือบรรเทิงคดี ร้อยละ 10 และควรจัดซื้อหนังสือซื้อเรื่องละไม่เกิน 10 เล่ม

วารสาร เป็นสิ่งพิมพ์ที่ออกติดต่อกัน โดยมีระยะเวลาออกสม่ำเสมอ ใช้ชื่อเรื่องเดียวกันแบ่งออกเป็น วารสารวิชาการ วารสารเสนอข่าวเชิงวิจารณ์ และวารสารบันเทิงโดยห้องสมุดโรงเรียน ควรจัดหาวารสารวิชาการไว้บริการ จำนวน 25 ชื่อเรื่อง และวารสารทั่วไป ควรจัดหาไว้บริการจำนวน 20 ชื่อเรื่อง

จุลสาร เป็นสิ่งพิมพ์ขนาดเล็ก มีความหนาไม่เกิน 60 หน้า เนื้อเรื่องไม่ละเอียด แต่อ่านเข้าใจง่าย และเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ท้องสมุดโรงเรียนส่วนใหญ่จัดทำมาไว้ให้บริการ ซึ่งเป็นสิ่งพิมพ์ประเภทได้เปล่า ท้องสมุดโรงเรียนแต่ละแห่งควรมีจุลสารให้บริการ จำนวน 200- 1,000 เล่ม

กฤตภาค เป็นวัสดุการอ่านที่ท้องสมุดจัดทำขึ้น โดยตัดข้อความเรื่องสำคัญจากหนังสือพิมพ์ วารสารหรือเอกสารอื่นๆ นำมาพิมพ์ลงบนกระดาษและให้หัวเรื่องเก็บไว้เพื่อการศึกษา ค้นคว้า ท้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายแต่ละแห่งมีให้บริการ จำนวน 100-600 เรื่อง

วัสดุไม่ตีพิมพ์

รูปภาพ เป็น สารนิเทศที่ใช้สายตารับรู้ และแสดงเนื้อหาให้เข้าใจเรื่องราวเรื่องใดเรื่องหนึ่ง ได้แก่ ภาพถ่าย ภาพวาด ภาพเขียน ภาพพิมพ์ แผนที่ แผนภูมิ เป็นต้น ท้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีไว้ให้บริการโดยจัดเก็บแยกไว้เฉพาะ หรือรวมไว้กับกฤตภาค จำนวน 20 -100 แผ่น

เทปบันทึกเสียง เป็นแถบแม่เหล็กที่บันทึกคลื่นเสียงเอาไว้เป็นวัสดุสารนิเทศที่ให้ความรู้เฉพาะเรื่อง ได้แก่ คนตรี ภาษา สังคมศึกษา เป็นต้น ท้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีเทปบันทึกเสียง จำนวน 50-100 ม้วน

ภาพยนตร์และเทปบันทึกภาพ เป็นภาพที่มีการเคลื่อนไหว ดึงดูดใจผู้ชม เพิ่มความรู้ที่เป็นจริง ช่วยสามารถให้มองเห็น และสังเกตรายละเอียดของการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ขยายขนาด นำอดีตสู่ปัจจุบัน สาธิต และสร้างประสบการณ์ร่วมได้ โดยสามารถอภิปรายเนื้อหา กับผู้อื่นได้ตลอดจนโน้มน้าวและสร้างทัศนคติได้ ท้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายและท้องสมุดอื่นๆเช่น หอสมุดแห่งชาติ มีให้บริการและเป็นที่น่าสนใจของนักเรียน ท้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายควรมีเทปบันทึกภาพ จำนวน 50 - 800 ม้วน

สไลด์ เป็นภาพนิ่งที่ประกอบรายละเอียด ให้ความรู้เฉพาะตามเนื้อหาที่จัดทำขึ้น เช่น วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา ศิลปศึกษา พลศึกษา วิชาอาชีพ เป็นต้น ท้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีสไลด์ จำนวน 10-20 ชุด

วัสดุย่อส่วน (ไมโครฟิล์ม-ไมโครฟิช) เป็นการเก็บข้อมูลลงในวัสดุขนาดเล็ก โดยการถ่ายหรือพิมพ์ย่อส่วนลง ต้องใช้เครื่องอ่านเพื่อขยายภาพ มีการให้บริการในท้องสมุดวิทยาลัย และมหาวิทยาลัย หอสมุดแห่งชาติ ท้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมีบริการจำนวนน้อย

ข้อมูลคอมพิวเตอร์ เป็นวัสดุสารสนเทศที่มีการแปลงเป็นสัญญาณอิเล็กทรอนิกส์ ต้องใช้เครื่องมือที่แปลงสัญญาณ ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์ มัลติมีเดีย เป็นต้น ห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย มีซีดีรอม จำนวน 5 - 10 ชุด

1.2 ห้องสมุดหมวดวิชา เป็นแหล่งการเรียนรู้ที่รวบรวมความรู้ ประสบการณ์และ กิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งผลงานการสอนของอาจารย์ ผลงานที่นักเรียนที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาใน หลักสูตรวิชานั้น ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างบรรยากาศทางวิชาการ ให้นักเรียนได้รับความรู้ ประสบการณ์ และเจตคติเกี่ยวกับวิชานั้น ๆ เป็นแหล่งศึกษาหาความรู้นอกห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และเพื่อสร้างความสัมพันธ์อันดีระหว่างครูกับนักเรียน ควรจัดให้ครบตามหมวด วิชาตามโครงสร้างของหลักสูตร

ห้องสมุดหมวดวิชาในโรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษควรมีจำนวน 8 หมวดวิชา ได้แก่ ภาษาไทย สังคมศึกษา วิทยาศาสตร์ ภาษาต่างประเทศ คณิตศาสตร์ พละนาฏย และวิชาอาชีพ ได้แก่ คหกรรม เกษตรกรรม อุตสาหกรรม เป็นต้น วัสดุที่จัดไว้บริการ เช่น หนังสือ หนังสือเตรียมสอบ หนังสือค้นคว้าอื่น ๆ เอกสารหลักสูตร คู่มือครู วารสาร หนังสือพิมพ์ จุลสาร และกฤตภาค ผลงานนักเรียน รายงาน เป็นต้น (อาภารัตน์ ขำสกุล ,2539 : 2-3)

1.3 ห้องแนะแนว เป็นแหล่งความรู้ทางด้านการปรับปรุงบุคลิกภาพและการ ประกอบอาชีพ เพื่อให้นักเรียนได้ค้นคว้าหาความรู้ สำหรับนำไปใช้ให้สามารถมีชีวิตอยู่ในสังคมได้ อย่างมีความสุข โดยมีวัสดุการอ่านได้แก่ หนังสือ จุลสาร เป็นต้น

1.4 มุมหนังสือ เป็นแหล่งส่งเสริมการอ่านและการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ มีการจัดหาวัสดุการอ่านประเภท หนังสือ วารสาร และจุลสาร เพื่อให้นักเรียนได้ใช้นอกห้องสมุด โรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย เช่นภายในห้องเรียน ระเบียง มุมอาคาร โดยจัดไว้ในกล่อง ตระกร้า หรือชั้นหนังสือ เป็นต้น (กรมสามัญศึกษา ,2539 : 11)

2. แหล่งสารสนเทศภายนอกโรงเรียน

แหล่งสารสนเทศภายนอกโรงเรียนที่เป็นห้องสมุด ซึ่งนักเรียนไปแสวงหาความรู้ ศึกษา ค้นคว้าหาข้อมูล ข่าวสาร มีหลายประเภท ได้แก่ ห้องสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดประชาชน ห้องสมุด วิทยาลัยและมหาวิทยาลัย ห้องสมุดเฉพาะและศูนย์สารสนเทศ

2.1 หอสมุดแห่งชาติ เป็นศูนย์รวมวรรณกรรมทุกสาขาของชาติ ทำหน้าที่คุ้มครองรักษามรดกด้านวรรณกรรมของชาติที่สำคัญ เป็นศูนย์รวมสารนิเทศทุกด้าน และเป็นศูนย์กลางทางการบริหารและเทคโนโลยีให้แก่ห้องสมุดประชาชนและห้องสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย นอกจากนี้ยังมีบทบาทในทางการศึกษาและวัฒนธรรม เพื่อสนองความต้องการของผู้มาใช้บริการ ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นเด็กและเยาวชน หน้าที่ที่สำคัญ 2 ประการ คือ เก็บรวบรวมรักษาทรัพยากรทางปัญญาของชาติและให้บริการความรู้จากหนังสือและเอกสารต่างๆ โดยเฉพาะที่อาคาร 3 ของหอสมุดแห่งชาติ ที่สร้างเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มพูนและขยายการบริการจะบริการหนังสือสำหรับเด็กเล็ก จนถึงระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีหนังสือบริการทุกสาขาวิชา นอกจากนั้นยังให้บริการโสตทัศนวัสดุต่างๆ เช่น จัดฉายภาพยนตร์ สไลด์ การบริการ รูปภาพ เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง ของจริง ทุนจำลอง และวัสดุย่อส่วน (ไมโครฟิล์ม-ไมโครฟิช) เป็นต้น (วิลาวัณย์ ทรัพย์พันแสน, 2538 : 2-14)

2.2 ห้องสมุดประชาชน เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ในทุกสาขา เพื่อประโยชน์ของบุคคลในท้องถิ่นที่ตั้งของห้องสมุด เพื่อบริการการศึกษาจากระบบ ส่งเสริมนิสัยรักการอ่าน และบริการข่าวสาร ความรู้ต่างๆ และส่งเสริมให้รู้จักใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ แก่เยาวชนและประชาชน มีบริการให้อ่านหนังสือ บริการยืม-คืนหนังสือ บริการยืมระหว่างห้องสมุด บริการตอบคำถามและช่วยการค้นคว้า บริการวารสาร นิตยสารและหนังสือพิมพ์ บริการโสตทัศนวัสดุ ได้แก่ เทปบันทึกภาพ เทปบันทึกเสียง บริการมุมหนังสือกรมการศึกษานอกโรงเรียน และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช โดยได้งบประมาณสนับสนุนจากกรุงเทพมหานครและเปิดบริการทุกวัน ระหว่างเวลา 09.00 -17.00 น (เปิดวันหยุด/วันนักขัตฤกษ์) ในกรุงเทพมหานครมีห้องสมุดประชาชน ได้แก่ ห้องสมุดสวนลุมพินี ห้องสมุดชอยพระนาง ห้องสมุดประทุมวัน ห้องสมุดองคราราม ห้องสมุดบางเขน ห้องสมุดวัดสังข์กระจาย ห้องสมุดวัดราชโอรสาราม ห้องสมุดรัชฎาธิษฐาน ห้องสมุดประเวศ ห้องสมุดวัดลาดปลาเค้า และห้องสมุดภาษีเจริญ (กรุงเทพมหานคร , 2538 : 2) อุทัย วรรณกุล (2529) ได้ศึกษาพบว่านักเรียนยอมรับความสำคัญของสารนิเทศเพราะช่วยให้มีความรู้กว้างขวาง และมีการศึกษาค้นคว้าสารนิเทศด้วยตนเองเพิ่มเติมโดยใช้ห้องสมุดประชาชน

2.3 ห้องสมุดวิทยาลัยและมหาวิทยาลัย หมายถึง แหล่งสะสมรวบรวมสรรพวิชาการต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการในด้านความรู้ การศึกษา การค้นคว้าวิจัย การบันเทิง และการพักผ่อนหย่อนใจ และจรรโลงใจของคนในชุมชน การบริการห้องสมุดมุ่งส่งเสริมและให้ความสะดวกแก่ผู้ใช้ทรัพยากรห้องสมุดทุกประเภท จะต้องหาวิธีการและเครื่องมือที่ช่วยให้สามารถใช้ประโยชน์จากทรัพยากรอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และตรงความต้องการ จะต้องร่วมมือในการใช้ทรัพยากรร่วมกันระหว่างห้องสมุด การให้คำปรึกษาและช่วยค้นคว้า เพื่อความพึงพอใจในการใช้บริการของห้องสมุดให้มากยิ่งขึ้น (อรุณี อ่อนสวัสดิ์, 2529 : 12)

2.4 ห้องสมุดเฉพาะ คือ ห้องสมุดที่องค์การ หน่วยงาน สถาบันต่างๆ จัดให้มีขึ้นเพื่อให้บริการในหน่วยงานที่ห้องสมุดนั้นสังกัดอยู่ บริการของห้องสมุดเฉพาะแตกต่างจากห้องสมุดทั่วไป เพราะบริการสารสนเทศเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ ในรูปแบบวารสาร งานวิจัย สิ่งพิมพ์รัฐบาล เอกสารต่างๆ โดยมุ่งบริการตามวัตถุประสงค์ของห้องสมุด ในด้านประหยัดเวลา ความทันสมัยของ สิ่งพิมพ์ และทันเหตุการณ์ (ประภาวดี สืบสนธิ, 2527 : 23)

2.5 ศูนย์สารสนเทศ เป็น แหล่งจัดเก็บและให้บริการสารสนเทศเฉพาะเรื่องแก่ผู้ใช้ เฉพาะกลุ่มโดยเฉพาะนักวิทยาศาสตร์ นักวิจัย เพื่อประโยชน์ต่อการค้นคว้าวิจัยและการปฏิบัติงาน เช่น ศูนย์เอกสารสาธารณะ ศูนย์เอกสารส่วนบุคคล และศูนย์เอกสารเฉพาะวิชา เป็นต้น (นันทา วิทวุฒิศักดิ์ , 2536 : 15)

การแสวงหาสารสนเทศ

ทรัพยากรสารสนเทศมีความสำคัญต่อคนในสังคมปัจจุบันซึ่งมีความจำเป็นที่จะนำสารสนเทศไปใช้ในการดำเนินงานให้เกิดประสิทธิภาพ และการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม การที่จะแสวงหาหรือได้มาซึ่งสารสนเทศที่ต้องการจึงมีความสำคัญยิ่ง สำหรับการแสวงหาสารสนเทศนั้นมีลักษณะและความหมายดังนี้

Chen and Hernon (1982 : 5) ได้ให้ความหมายว่า การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง การกระทำหรือการปฏิบัติใด ๆ ก็ตามของบุคคลในอันที่จะค้นหาข้อมูลที่จะสนองตอบความต้องการ การแสวงหาสารสนเทศนั้นอาจกล่าวได้ว่า เป็นแนวทางปฏิบัติที่บุคคลได้กระทำเพื่อสนองความต้องการของตน

Krikelas (1983 : 5) อธิบาย การแสวงหาสารสนเทศว่า คือ กิจกรรมที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งกระทำเพื่อให้ได้สารสนเทศ ข้อมูล และข่าวสารที่จะสนองความต้องการของตนทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับความสนใจส่วนตัว หน้าที่การงาน และการเรียนรู้ พฤติกรรมเช่นนี้เริ่มขึ้นเมื่อบุคคลนั้นต้องการรู้ ศึกษา และวิเคราะห์เรื่องราว หรือปัญหาใดปัญหาหนึ่ง และพบว่าความรู้ที่ตนมีอยู่นั้นไม่เพียงพอจึงต้องการความรู้เพิ่มเติม

จากความหมายที่กล่าวมาข้างต้น จึงกล่าวได้ว่า การแสวงหาสารสนเทศ หมายถึง กิจกรรมที่นักเรียนกระทำเพื่อค้นหาความรู้ ข้อมูล ข่าวสาร ที่จะตอบสนองความต้องการ ด้วยวิธีการต่างๆที่จะได้มาซึ่งสารสนเทศ สำหรับนักเรียนการแสวงหาสารสนเทศหมายถึงรวมถึงกิจกรรมดังกล่าวนี้ จากแหล่งสารสนเทศที่มีอยู่ทั้งภายในและภายนอกโรงเรียน

ปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศ

การแสวงหาสารนิเทศของผู้ต้องการสารนิเทศจากแหล่งสารนิเทศต่าง ๆ นั้นอาจไม่สามารถได้รับสารนิเทศตามที่ต้องการได้ อาจเกิดจากอุปสรรคต่าง ๆ ทั้งจากตัวผู้แสวงหาสารนิเทศ จากแหล่งสารนิเทศและอื่น ๆ ความคิดเห็นและการศึกษาเกี่ยวกับปัญหาของการแสวงหาสารนิเทศ มีผู้ศึกษาไว้ดังนี้

เปล่งศรี อิงคินันท์ (2534 : 22-23) ได้กล่าวถึง ปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศโดยทั่วไปว่ามีสาเหตุใหญ่ 3 ประการ

1. ปัญหาเกี่ยวกับผู้แสวงหาสารนิเทศ หรือผู้ต้องการสารนิเทศ ได้แก่ การไม่ทราบแหล่งสารนิเทศ
2. ปัญหาเกี่ยวกับเนื้อหาสารนิเทศ ปัญหาที่มักจะพบเสมอ ได้แก่ ความไม่ทันสมัยของสารนิเทศ หรือเก่าเกินที่จะนำมาใช้ได้ ความไม่สมบูรณ์ในเชิงคุณภาพ หรือเนื้อหาสารนิเทศ ทำให้ไม่เพียงพอที่จะนำมาใช้ ในการตัดสินใจหรือดำเนินการ เป็นต้น
3. ปัญหาเกี่ยวกับแหล่งสารนิเทศ ปัญหาที่พบบ่อยเสมอ คือ แหล่งสารนิเทศไม่ครบถ้วนตามความต้องการ ซึ่งอาจจะกล่าวว่าเป็นปัญหาความไม่สมบูรณ์ของสารนิเทศ ซึ่งอาจเกิดได้ 2 ลักษณะ ได้แก่ ในเชิงคุณภาพหรือเนื้อหา และในเชิงปริมาณ

การที่ผู้แสวงหาสารนิเทศจะสามารถได้สารนิเทศที่ต้องการ ต้องจัดอุปสรรคและปัญหาในการแสวงหาสารนิเทศที่เกี่ยวข้อง ผู้แสวงหาสารนิเทศ แหล่งสารนิเทศ และเนื้อหาสารนิเทศ จะช่วยให้กระบวนการแสวงหาสารนิเทศเป็นไปด้วยดี ประสบผลสำเร็จให้มากขึ้น

การแสวงหาสารนิเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย

การสำรวจขององค์การศึกษาวิทยาาสตร์และวัฒนธรรมสหประชาชาติเกี่ยวกับการมัธยมศึกษาทั่วโลก พบว่า ผู้ที่มีอายุระหว่าง 14-19 ปี จะเป็นช่วงที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนมัธยม การศึกษาในระดับมัธยมศึกษาที่มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าระดับอื่น ๆ เป็นตัวเชื่อมที่สำคัญที่มีผลต่อมาตรฐานการศึกษาทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพ เพราะผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาเป็นผู้อยู่ในวัยรุ่นซึ่งมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในสิ่งที่เขายึดมั่น และความคิดและความเชื่อมั่นเหล่านี้จะพัฒนาต่อไป เมื่อเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ (Saylor, 1988 : 678)

การมัธยมศึกษา เป็นการศึกษาที่วางแผนไว้สำหรับเยาวชน เน้นหนักในการเป็นเครื่องมือค้นหา เรียนรู้ แสดงออก และทำความเข้าใจกับสภาพความเป็นจริงของชีวิตที่แท้จริง และเป็นการพัฒนาทัศนคติในการคิดค้น นิสัยและสาระอันเกี่ยวกับสังคม ร่างกายและสติปัญญา (Good, 1973 : 552) คุณภาพของการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา จึงมีผลโดยตรงต่อคุณภาพของผู้ที่จะไปทำงานประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็ประเภทจบแล้วทำงานเลย หรือจบแล้วศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา (ขวัญเรือน อาชีวบูลโยบล, 2527 : 77)

ในการจัดการศึกษาของไทยนั้น มีการกำหนดขอบเขตและทิศทาง ของการดำเนินงานไว้ เรียกว่า หลักสูตร ซึ่งสามารถเป็นแนวทางติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษา ในทุกระดับ ในการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษา หลักสูตรจึงมีความสำคัญและมีผลต่อการแสวงหาสารนิเทศของนักเรียนอย่างยิ่ง

การศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเป็นการศึกษาที่มุ่งให้ผู้เรียนได้ศึกษาตามความถนัดและความสนใจ เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หรือเพื่อให้เพียงพอแก่การประกอบกรงานและอาชีพที่ตนถนัด (สำนักนายกรัฐมนตร, 2535 : 25) ในช่วงกว่าทศวรรษที่ผ่านมา พ.ศ. 2521-2533 การจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายใช้หลักสูตร พ.ศ.2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ซึ่งเป็นหลักสูตรที่พัฒนาความถนัด ความสามารถและความสนใจ ให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ ความชำนาญ พอที่จะนำไปปฏิบัติ ในการประกอบอาชีพได้จริงหรือเป็นพื้นฐานในการหาความรู้และศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไป (สุมาลี จันทรชลอ, 2534 : 101) จึงกล่าวได้ว่าการจัดการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตามหลักสูตรปัจจุบันนั้นเป็นการเตรียมเยาวชนซึ่งอยู่ในวัยรุ่นให้ได้เรียนรู้และแสดงออก พัฒนาทัศนคติในการคิดค้น ปลูกฝังความคิด และความเชื่อมั่นของนักเรียน ในการที่จะไปประกอบอาชีพหรือการศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา และเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพในอนาคต

การแสวงหาสารนิเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นสิ่งสำคัญเพราะเป็นพื้นฐานสำหรับความรู้เพิ่มเติม และการศึกษาต่อในระดับสูง สารนิเทศเป็นข้อมูลที่จะช่วยให้นักเรียนได้ขยายกรอบแนวความคิดของตนเองให้กว้างออกไป แทนที่จะรู้เท่าที่มีอยู่ในหนังสือเรียนหรือเท่าที่ครูรู้ นักเรียนสามารถศึกษาเรียนรู้ในสิ่งที่ตนต้องการรู้ และจำเป็นต้องรู้ได้โดยไม่ต้องผ่านครู และเพื่อนักเรียนจะได้มีโอกาสเรียนรู้อย่างเต็มที่ (อาทวง ลำนุ้ย, 2534 : 58-61)

ปัจจุบันพัฒนาการทางศึกษาและทางเทคโนโลยีมีผลต่อระบบการเรียนการสอนทำให้มีความต้องการใช้สื่อการศึกษาประเภทต่างๆ มากขึ้น พัฒนาการทางเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามามีบทบาทเป็นแหล่งของความรู้มากขึ้น ทำให้มีแหล่งค้นคว้าทั้งที่เป็นเอกสาร สิ่งพิมพ์ วัสดุย่อส่วน วัสดุโสตทัศนศึกษาต่างๆ ที่ช่วยให้ขอบเขตของการศึกษาค้นคว้าขยายออกไปอย่างกว้างขวาง และสร้างเสริมจินตนาการความรอบรู้ให้แก่ผู้ศึกษาเกิดความเข้าใจในเรื่องที่ค้นคว้าได้ชัดเจนลึกซึ้ง รวดเร็วยิ่งขึ้น (ทวรศनिया กัลยานิมิตร และคณะ, 2525 : 8) นอกจากนี้ผู้เรียนยังอาจมีความต้องการที่จะค้นคว้าให้รู้จักซึ่งในเนื้อหาที่ตนสนใจเพิ่มขึ้นอีกด้วย การศึกษาค้นคว้าจากเอกสารอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากหนังสือในชั้นเรียน หรือจากการทดลอง หรือวิจัยในเรื่องที่ตนต้องการทราบ สิ่งเหล่านี้จะเป็นการฝึกฝนให้ผู้เรียนเกิดทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง (ไพฑูรย์ เลาทะวิเชียร, 2523 : 3)

สำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งแสวงหาสารนิเทศเพื่อการศึกษาต่อ มีผู้วิจัยเกี่ยวกับความมุ่งหมาย ปัญหา เนื้อหา และแหล่งสารนิเทศ ดังต่อไปนี้

การแสวงหาสารนิเทศเพื่อการตัดสินใจเลือกคณะในสถาบันอุดมศึกษา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า สารนิเทศทางสังคมเป็นสารนิเทศที่นักเรียนแสวงหา เพื่อการตัดสินใจเลือกคณะในระดับมาก และปัญหาการแสวงหาสารนิเทศพบว่า ข้อมูลมีน้อยและผู้ให้คำปรึกษามีน้อยไม่เพียงพอแก่ความต้องการ(บุพิน แสงทอง, 2537)

การใช้สารนิเทศ เพื่อเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 พบว่า นักเรียนที่มีคะแนนสูงใช้แหล่งความรู้ (สารนิเทศ) เพื่อเตรียมตัวเข้ามหาวิทยาลัย โดยการเรียนรู้พิเศษในสถานศึกษากวดวิชาที่เปิดสอนตลอดปีมากกว่านักเรียนที่มีระดับคะแนนต่ำ นักเรียนที่เรียนอยู่ในคณะศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ใช้แหล่งความรู้ (สารนิเทศ) เพื่อเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยการเรียนรู้ในทอ้งสมุดโรงเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายมากกว่านักเรียนที่เรียนอยู่ในวิชาด้านสังคมศาสตร์ ด้านมนุษยศาสตร์ และนักเรียนที่จบจากโรงเรียน ในเขตกรุงเทพมหานครใช้แหล่งความรู้ (สารนิเทศ) เพื่อการเตรียมตัวสอบเข้ามหาวิทยาลัย โดยการเรียนรู้พิเศษในสถานศึกษา (อมรรัตน์ ถาวรานุรักษ์, 2534)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการสำรวจงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาสารนิเทศ ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า มีงานวิจัยจำนวน 4 เรื่องดังนี้

เพ็ญแข พุ่มศิริ (2531) ได้ศึกษา การใช้ทรัพยากรห้องสมุดของนักเรียนโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยแสดงว่า นักเรียนส่วนใหญ่ประสบปัญหาหลายประการในการใช้ทรัพยากรห้องสมุดและการใช้บริการห้องสมุดในระดับมากน้อยต่างกันไป

วิไลลักษณ์ รอดทอง (2533) ได้ศึกษา การใช้และความต้องการใช้บริการห้องสมุดของครูและนักเรียนโรงเรียนคอนเมืองทหารอากาศบารุง ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนส่วนมากเข้าใช้ห้องสมุดเพื่อยืมหนังสือ และมีวิธีค้นหาหนังสือด้วยการเดินหาตามชั้นหนังสือด้วยตนเองมากที่สุด

สุวิทย์ โคตรธนู (2522) ได้ศึกษา ความสัมพันธ์ทางการเรียนกับความสนใจในกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิชาวิทยาศาสตร์ พบว่า นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายให้ความสนใจในการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมหลักสูตรวิทยาศาสตร์มากที่สุดในด้านการค้นคว้าจากหนังสือในห้องสมุด

อุทัย วรรณกุล (2529) ได้ศึกษา ความต้องการสารนิเทศของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในจังหวัดแพร่ และกล่าวถึง ปัญหาอุปสรรคเกี่ยวกับการได้รับสารนิเทศ ซึ่งเกิดจากผู้แสวงหาสารนิเทศและแหล่งสารนิเทศ หลายประการได้แก่ การไม่มีเวลาว่างเพราะต้องร่วมกิจกรรมของโรงเรียน การไม่ได้รับคำแนะนำที่ถูกต้อง การมีสารนิเทศที่ตรงกับความต้องการน้อย แหล่งสารนิเทศไม่ดี และไม่แน่ใจว่าสารนิเทศมีความถูกต้อง

จากหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และผลจากการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการแสวงหา สารนิเทศของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลายในประเทศไทย พบว่า นักเรียนมีการแสวงหาความรู้ด้วย ตนเองเพิ่มขึ้นจากการศึกษาในห้องเรียน และความจำเป็นในการใช้สารนิเทศเพื่อการพัฒนาให้เกิด ความเจริญงอกงาม ทางสติปัญญา สามารถแสวงหาความรู้ ความจริง ด้วยตนเองให้เกิดความเข้าใจ ชัดเจน ลึกซึ้ง กว้างขวางขึ้น เพื่อนำไปใช้ในการศึกษาชั้นสูงหรือการประกอบอาชีพในอนาคต การ แสวงหาสารนิเทศของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลายซึ่งทำให้นักเรียนได้พัฒนา และปรับตัวให้ เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงในโลกปัจจุบัน จึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจและศึกษา เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาใช้ให้ เกิดประโยชน์ต่อการส่งเสริมสนับสนุนให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย แสวงหาความรู้ได้ตามความ ต้องการ และเกิดแนวทางความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและแหล่งสารนิเทศภายนอกโรงเรียน ในการ บริการทรัพยากรตามประเภทของทรัพยากรห้องสมุดและบริการ ปัญหาที่นักเรียนประสบในระดับ มากก็คือ ปัญหาค่าใช้จ่ายของทรัพยากรห้องสมุดประเภทหนังสือและสื่อทัศนวัสดุที่มีอยู่ไม่เพียงพอ กับความต้องการ สารนิเทศให้ดียิ่งขึ้นต่อไปในอนาคต